

Отже, з урахуванням ролі мозку у навчанні та його адаптивних можливостей, можна стверджувати, що він є основним інструментом у процесі набуття знань і компетенцій, а також в адаптації до навколишнього середовища.

Враховуючи нейро-біологічну сутність навчання, можна стверджувати, що оптимізація навчальних процесів потребує глибокого розуміння механізмів роботи мозку та їх взаємодії з педагогічними методами.

Висновки. Отже, можемо зазначити, що мозок відіграє центральну роль у навчальних процесах, демонструючи свою унікальну здатність адаптуватися, формувати та зберігати знання. Півкулі мозку працюють у тісній взаємодії, що підтверджує їх нерозривний взаємозв'язок під час обробки інформації. Різні типи пам'яті (короткочасна, довгочасна, процедурна) взаємодіють між собою, забезпечуючи збереження, відтворення та використання знань. Емоційний стан людини має прямий вплив на ефективність навчання, враховуючи вплив на мотивацію, увагу та сприйняття інформації.

У майбутньому необхідно розглядати більш детальні аспекти роботи мозку під час навчання, включаючи глибокий аналіз функцій різних ділянок мозку, їх взаємодію та роль у формуванні когнітивних процесів.

Також актуальним буде вивчення впливу різних навчальних методик на активність мозку, що може сприяти розробці нових педагогічних стратегій для оптимізації навчального процесу.

ЛІТЕРАТУРА

1. Фекета В., Цяпець С., Цяпець Г., Бернада В., Ківежді К., Савка Ю. Роль функціональної асиметрії півкуль головного мозку. Фізіологія людини і тварин. Науковий вісник Ужгородського університету, Серія «Біологія», Випуск 30. 2011. С. 204–208.
2. Gassur P. Didaktische Impulse zu den Erweiterten Lernformen und zu einer Neuen Lernkultur. Gerlafingen: P. Gassur, 1992. 256 S.
3. Vester F. Denken, Lernen, Vergessen. Was geht in unserem Kopf vor, wie lernt das Gehirn, und wann lässt er und im Stich? München: Deutscher Taschenbuch Verlag, 2002. 261 S.
4. Weinert F. Qualität und Leistung in der Schule – brauchen wir eine neue Lernkultur? Forum, 1999 Nr. 2. S. 8-12.

Оксана ПЕТРИВ,

*студентка Прикарпатського національного університету
імені Василя Стефаника*

*Науковий керівник – **Віолетта ДУТЧАК,***

*Доктор мистецтвознавства, професор, завідувачка кафедри музичної
україністики та народно-інструментального мистецтва*

*Івано-Франківська, Україна
oksana.velychko.21@pnu.edu.ua*

Oksana PETRIV,

*student of Vasyl Stefanyk Precarpathian
National University*

*Scientific advisor – Violetta DUTCHAK,
Doctor of Art History, Professor,
Head of the Department of Ukrainian Music
and Folk Instrumental Art of Vasyl Stefanyk
Precarpathian National University
Ivano-Frankivsk, Ukraine
oksana.velychko.21@pnu.edu.ua*

СПЕЦИФІКА ІНТЕРПРЕТАЦІЇ ТВОРІВ Ф. МЕНДЕЛЬСОНА НА БАНДУРІ SPECIFICS OF INTERPRETING F. MENDELSSOHN'S WORKS ON THE BANDURA

Інтерпретація – невід’ємна складова сучасного музичного мистецтва. Виконавська реалізація твору у власному варіанті формує його інтерпретаційну версію. За визначенням Віктора Москаленка, «інтерпретація у широкому значенні – фундаментальна операція мислення, надання смислу будь-яким проявам духовної діяльності людини, об’єктивованим у знаковій або чуттєво-наочній формі. Інтерпретація – основа будь-якого процесу комунікації, коли треба тлумачити наміри й вчинки людей, їх слова та жести, твори художньої літератури, музики, мистецтва, знакові системи» [1, с. 3].

Питання інтерпретації актуальні для всіх видів виконавства, у т. ч. бандурного. Бандура, як традиційний український інструмент, має багатий репертуарний спектр, проте переважно вокально-інструментальний. Вже з ХХ ст., коли відбуваються активні процеси удосконалення інструмента, зокрема його хроматизація, множина інструментальних творів для бандури розширюється. Для неї стають можливими для виконання не лише фольклорні жанри, але й авторські композиції різних епох, а також нові композиції. Більшість творів стильової музики бароко, класицизму, романтизму, ін. в репертуарі сучасного академічного бандурного мистецтва є аранжованими (перекладеними). Серед форм – поліфонічні, великі форми, віртуозні та протяжні п’єси для соло і ансамблів.

Серед творів епохи романтизму, які є найбільш популярними у бандурному репертуарі слід відзначити окремі композиції зі спадщини українських митців С. Гулака-Артемівського, М. Лисенка та зарубіжних авторів Ф. Шуберта, Ф. Шопена, Ф. Мендельсона, О. Дюрана, А. Дворжака, З. Фібіха та ін. Епоха романтизму (кінець XVIII – XIX століття) внесла значні зміни в музику, зробивши її більш емоційною, індивідуалізованою та виразною. Інтерпретація музичних творів цього періоду потребує особливого підходу, враховуючи стилістичні, технічні та емоційні аспекти виконання. Основними принципами інтерпретації романтичного репертуару постає вимога емоційної виразності та експресії, відображення не лише індивідуального стилю композитора, але й його світовідчуття, настрою та емоційного стану. Ключовим засобом такої виразності постає відхід від строгого метроритму, притаманного класицизму, натомість на перший план виходить гнучкість темпу й агогіки, виразні паузи, дихання, підкреслене мелодичне фразування, динамічний контраст. Ці засади найповніше проявилися в сольній інструментальній музиці, зокрема на фортепіано, скрипці, духових. Для аранжування на бандурі творів романтичного стилю найбільше використовуються фортепіанні композиції.

Творчість німецького композитора-романтика Фелікса Мендельсона (1809–1847) знайшла відображення у бандурному репертуарі у перекладах професора Сергія Баштана. Першочергово це «Пісні без слів» Ф. Мендельсона, фактура яких досить легко адаптовувалася для бандури. Також сьогодні бандуристи часто включають до свого репертуару відомий «Весільний марш», а також Прелюдію і фугу D Dur.

Розглянемо зразок «Пісні без слів» Ф. Мендельсона ор. 30 №3 E-dur, який є частиною циклу в перекладі для бандури С. Баштана як інтерпретаційного варіанту романтичного стилю. Твір був написаний 1834 р., темп *Adagio non troppo*, форма проста тричастинна (A–B–A) зі вступом і кодою. Цей твір вирізняється своєю ліричністю та елегантністю. Технічно він нескладний, проте його інтерпретація вимагає дотримання романтичних стильових засад. У вступі за допомогою легких пасажів, що поступово охоплюють весь діапазон бандури формується основний настрій п'єси. Основна тема (розділ A) представлена ніжною мелодією, що відтворюється гомофону-гармонічною фактурою, створюючи атмосферу спокою та задумливості. У розділі B відбуваються внутрішні тональні відхилення, що надає твору дещо драматичного відтінку. Середина тимчасово модулює до H-Dur, опираючись на басові ходи і досягаючи висоти своєї динамічної інтенсивності з позначками *sfz* («сфорцандо», раптово з силою). Переливи між мінором і мажором, між контрастами динаміки, короткими мелодичними фразами сприяють виразності й наспівності. Повернення до початкової теми в розділі A завершує композицію, відновлюючи початкову гармонію та настрій.

Інтерпретація цього твору вимагає від виконавця глибокого розуміння романтичної стилістики. Плавні переходи між динамічними відтінками підкреслюють емоційні зміни в музиці. Артикуляція у чіткому виконанні арпеджіо, а також у пунктирному ритмі акордів повинна підпорядковуватися мелодичній лінії та розвитку фрази. Важливим є дотримання заданого композитором темпу, що дозволяє повністю розкрити ліричність твору. Оскільки на бандурі відсутня педаль, як на фортепіано, слід дуже уважно не лише видобувати акорди, але й дотримуватися зняття звуку і витриманих пауз. Це допомагає зберегти прозорість текстури та уникнути надмірного злиття звуків [3; 4].

Також у циклі «Пісні без слів» Ф. Мендельсона є твір, який композитор сам назвав «Дует» – це №6 з опусу 38, тональність As-dur. Цей твір є одним із найвідоміших у циклі та вирізняється особливою інтерпретаційною глибиною. Композиція створена 1836 р., присвячена Розі фон Ворінген. Темп *Andante con moto*, форма складна тричастинна. Цей твір представлений як діалог двох ліній, що імітують спів вокальних голосів. Мелодії чергуються, переплітаються та зливаються, створюючи ефект камерного ансамблю в межах єдиного виконання. На бандурі (у перекладі С. Баштана) він виконується нечасто, оскільки тональність As-dur на основному ряді бандури відсутня. Тому до основної можливої тональності Es-dur слід додавати додаткові альтеровані звуки ре-бемоль у всіх октавах діапазону. Практики перетранспонування твору в іншу тональність для бандури поки не спостерігалось.

Виконавець-бандурист повинен передати взаємодію двох «голосів», акцентуючи на їхній автономності та взаємному впливі. Важливим завданням постає і чітке розмежування фраз кожного голосу – для формування у сприйнятті слухачами структури діалогу. Плавні зміни динаміки підкреслюють емоційні

нюанси та розвиток музичної думки. Твір вимагає уважної гри задля прозорості текстури твору. Для бандури певну складність буде створювати перехід мелодичних ліній з верхнього голосу тріольних пасажів у нижній, адже основне технічне навантаження припадає на партію правої руки. Особливої уваги заслуговують останні такти твору, де обидва голоси зливаються в гармонійному завершенні. Виконавець повинен підкреслити цю кульмінацію, зберігаючи баланс між голосами та дотримуючись авторських вказівок щодо динаміки та артикуляції. Цей твір є чудовим прикладом романтичної фортепіанної мініатюри, що поєднує технічну витонченість із глибоким емоційним змістом. Його інтерпретація вимагає від виконавця не лише технічної майстерності, але й тонкого музичного чуття.

Таким чином, у бандурному репертуарі твори Ф. Мендельсона можуть ставати основою для освоєння романтичної стилістики та авторського стилю самого композитора, сприятимуть опануванню особливостей голосоведення, фразування, динамічної контрастності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Москаленко В. Лекції з музичної інтерпретації. Навчальний посібник. Київ: НМАУ ім. П. Чайковського, 2013. 134 с.
2. Кашкадамова Н. Мистецтво виконання музики на клавішно-струнних інструментах: Навч. Посібник. Тернопіль : СМП «Астон», 1998. 300 с.
3. Мендельсон Ф. Пісня без слів. Виконує Діана Буйновська. URL: <https://surl.li/ubqstm>.
4. Мендельсон Ф. Пісня без слів. Виконує Богдан Шутка. URL: <https://surli.cc/mzrkvv> (дата звернення 25 травня 2025 р.).

Юрій СМАЛИУС,
*аспірант Національної академії
керівних кадрів культури і мистецтв
Київ, Україна
dmz2123.ysmalius@dakkkim.edu.ua*

Yurii SMALIUS,
*Postgraduate Student at the National Academy
of Culture and Arts Management
Kyiv, Ukraine
dmz2123.ysmalius@dakkkim.edu.ua*

ТЕХНОЛОГІЇ ШІ ДЛЯ ЗБЕРЕЖЕННЯ АУДІАЛЬНОЇ СПАДЩИНИ УКРАЇНИ ARTIFICIAL INTELLIGENCE TECHNOLOGIES FOR THE PRESERVATION OF UKRAINE'S AUDITORY HERITAGE

Збереження аудіальної культурної спадщини – нагальна проблема, що поєднує технічні та гуманітарні аспекти. Історичні аудіозаписи (народні пісні, архівні записи теле- та радіо мовлення, музичні записи) часто існують на застарілих носіях або у деградованому стані, з шумами, спотвореннями та втратами фрагментів. Також за часи цифрових технологій було зроблено чимало цифрових копій подібних записів, які усе ще не відреставровані. Традиційні методи